

De Witte Kwikstaart in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Witte Kwikstaart, 1 mei 2023 | Linda Heus

Van de zangvogels in de westelijke Eempolders is de Witte Kwikstaart (Motacilla alba) een van de meest voorkomende. In 2008 zijn alle kwikstaarten al eens samen besproken, maar sindsdien zijn er toch wel wat nieuwe ontwikkelingen die een nieuwe behandeling rechtvaardigen. De Gele Kwikstaart is al eerder besproken naar aanleiding van zijn terugkeer als broedvogel (zie De Korhaan 56(4)).

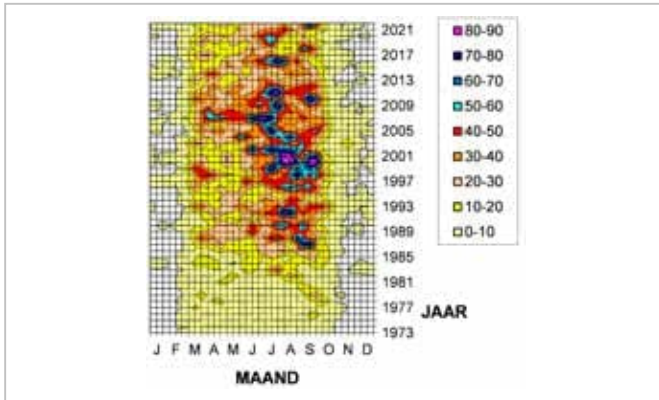
De Witte Kwikstaart is geen echte weidevogel die op de grond tussen het gras broedt. Hij zoekt beschutte plekken op. Dit zijn vaak schuurtjes of bruggetjes, maar ook gaten in huizen of takkenbossen kunnen voldoende beschutting geven. Deze eisen aan de nestplaats betekenen dat we de Witte Kwikstaart in het algemeen niet midden in het weiland maar juist vaak in de nabijheid van bebouwing, schuurtjes of bruggetjes aantreffen. De figuren 1 en 2 geven een overzicht van de ontwikkeling van de totale aantallen in

de westelijke Eempolders. We zien dat er in het begin van de tellingen relatief weinig Witte Kwikstaarten werden gezien. De aantallen lopen op tot ongeveer het jaar 2000 waarna een langzame daling inzet. De stijging in het begin is waarschijnlijk het gevolg van het steeds intensiever gebruik van de polder. Meer schuurtjes, bruggetjes en andere bouwsels betekenen meer broedplekken en daardoor ook meer broedgevallen. Rond 1990 begint een landinrichting en daarbij worden onder andere een aantal boerderijen in de polders gebouwd. Dat gaf natuurlijk een extra bijdrage aan de broedplekken en we zien dan ook een forse toename in die periode. Tot ongeveer 2010 blijven de aantallen daarna ongeveer gelijk en dan zet een geleidelijke daling in.

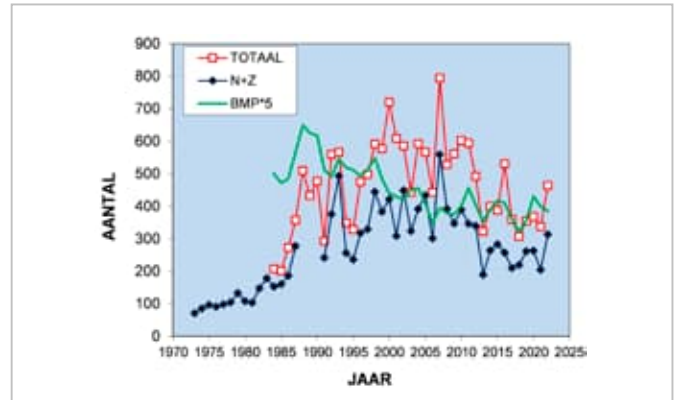
Stabilisatie

Het BMP-project van Sovon wijst voor Nederland op een geleidelijke daling die al rond 1990 lijkt te beginnen. Het is daarom de vraag of de afname van de Witte

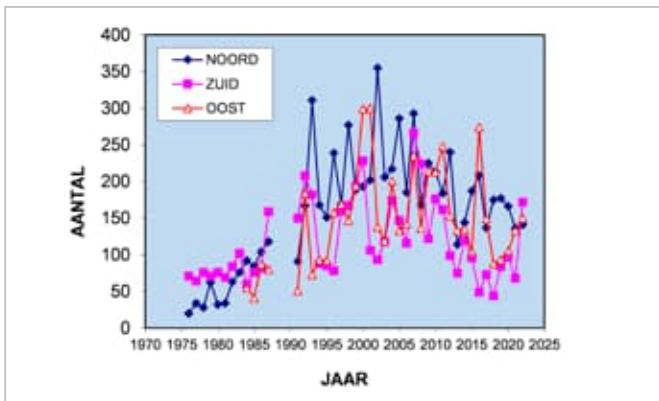
Kwikstaart aan plaatselijke problemen is te wijten of dat we tegenwoordig eenvoudig de landelijke trend volgen. Het aantal potentiële broedplaatsen lijkt niet te zijn afgenomen. Er zijn in de afgelopen jaren onder veel bruggetjes plankjes gemonteerd waar Witte Kwikstaarten en Boerenzwaluwen hun nest kunnen bouwen. De beschikbaarheid van insecten als voedsel kan natuurlijk wel een rol spelen. Overigens suggereren zowel onze tellingen als die van Sovon dat de laatste tien jaar een stabilisatie optreedt. Zoals uit figuur 3 blijkt komt de Witte Kwikstaart in alle deelgebieden voor. In alle drie zien we een toename gevolgd door een afname. Wel valt op dat het telgebied Noord (de Noordpolder te Veld en de Maatpolder) in de loop der jaren relatief belangrijker wordt. De aantallen in de Oosterveen liggen in dezelfde orde als bij de andere twee gebieden. Omdat de Oosterveen (De Kampen) veel kleiner is betekent dit dat hier de dichtheid veel groter moet zijn.

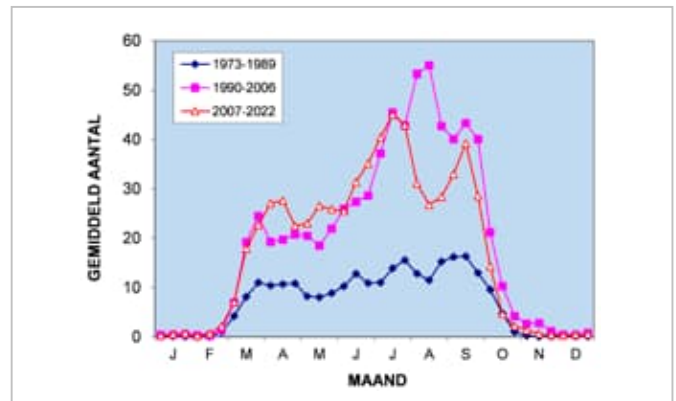
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Witte Kwikstaart.

Figuur 2. Totaal aantal getelde Witte Kwikstaarten per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale aantallen. De groene lijn geeft de index van de landelijke Sovon broedvogeltellingen gedeeld door vijf.

Figuur 3. Totaal aantal Witte Kwikstaarten per jaar voor de drie telgebieden.

Figuur 4. Gemiddeld aantal Witte Kwikstaarten per decade voor twee periodes van zeventien jaar en een van zestien jaar.

Overwinteren

Figuur 4 geeft de verdeling van het aantal Witte Kwikstaarten over het jaar. Het blijkt dat het overgrote deel van de waarnemingen valt tussen maart en oktober. De aantallen nemen in maart snel toe en in de loop van oktober ook weer snel af. Deze veranderingen komen overeen met de trekperiodes. De meeste Witte Kwikstaarten overwinteren op het Iberisch schiereiland of in Noord-Afrika. Van mei tot september nemen ze langzaam toe. Witte Kwikstaarten broeden twee of drie keer per jaar. De toename komt daarom waarschijnlijk door de aanwezigheid van jonge vogels uit de eerste broedsels. Een klein aantal vogels overwintert in Nederland. Zo nu en dan zien wij er in de winter een paar, maar dat is toch wel tamelijk bijzonder. Uit figuur 1 blijkt dat er in april nogal eens grotere groepen worden gezien. Dit is net na de terugkomst van onze broedvogels. Misschien zijn dit groepen doortrekkers

naar meer noordelijke streken. De Witte Kwikstaart broedt tot in Noord-Europa en het ligt voor de hand dat het broedseizoen daar later begint dan bij ons. In de herfst is het beeld veel minder duidelijk, waarschijnlijk omdat er dan veel jonge plaatselijke vogels zijn. Deze trekkende vogels zitten vaak op of langs de wegen. Als de auto met tellers nadert hebben zij de neiging om in de richting van de weg te vliegen. Op die manier zie je soms groepjes kwikstaarten over meer dan een kilometer telkens voor je opvliegen. Dat is lastig bij het tellen, want het is soms moeilijk bij te houden welke vogels nieuw zijn en welke al eerder zijn geteld.

Witte Kwikstaart, Gooiersgracht, 2022 | Jurriën Uiterwijk

Literatuur

- Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/ KNNV Uitgeverij, Haarlem-Utrecht
- Mooij, J., 2008. Het voorkomen van kwikstaarten in de westelijke Eempolders. De Korhaan, 42 (1): 29-31
- Schappens, J., 2018, Witte Kwikstaart *Motacilla alba alba*, Pp 534-535, in Sovon Vogelatlas van Nederland, Kosmos Uitgevers, Utrecht-Antwerpen